

PAPER DETAILS

TITLE: ITALYADA IS DÜSTURU

AUTHORS: Yazarsiz Yazarsiz

PAGES: 935-952

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97485>

İtalyada iş düsturu [*]

Faşist devlet te sindikalar ve korporasyonlar.

Mussolini üç seneden fazla bir iktidar mevkii tecrübesinden sonra 3 nisan 1926 da vaz olunup 1 Temmuz 1926 tarihli bir kiralî kararname ile itmam edilen bir kanunla eyi bir tetkik mahsulü ve görünüşte, en azim bir ehemmiyeti haiz bir sindikalar islahatı yapılmıştır. Organik mahiyeti haiz olan bu kanun sindikaların hukukî şeraiti ile kollektif mukavelelere dair ahkâm, mesleki ihtilafların sureti halli, grev ve lock-out (lok-out) meselelerine dair ahkâmı ihtiva eder.

Büyük faşist meclisi alisinin 1927 nisanında neşrettiği bu iş *dusrudan* İtalya hükûmeti bütün dünyaca mamul bih olabilecek bir takım pirensipleri cem ve telfik etmiştir. « Faşist ihtilâlinin bu esası hücceti bütün istihsal kuvvetlerinin hukuk ve vazâifini koyuyor » ki buna dair olan esbabı mucibesinde Büyük Meclis «bütün İtalya halkını ve bütün dünyada muasir içtimâî meselelerle meşgul olanların nazarı dikkata davet ediyor.»

Burada İtalya ıslâhatının ana hatlarını, bize bu suretle yeni bir hukuk beyannamesi mahiyetinde tanıtılan bu *dustur* un ahkâmı esasîyesini izah edeceğiz. Onun haiz olduğu ehemmiyeti izhar edebilmek için evvel emirde modern sindikalizmin canlı terekîyatının *liberal devlet* dahilinde çıkardığı içtimâî davaların mebnasını tetkik etmek iktiza eder.

*
* *

XVIII inci asrın sonlarına doğrudur, kemale varan, Avrupa devletlerinin başlıcalarında, ve hassaten İngiltere ve Fransasında, son asırda nâfız olan *liberal devlet* telâkkisi şu suretle tahlil olabilir: — İlk şeklinde *eski rejim* den muntakıl olduğu

[*] Henri Dupeyroux; R. de droit P. terceme.

için devlet, bizatihi siyasî bir uzviyet gibi görünüp fonksiyonları munhasıran vilayeti ammenin icrasından ibaretti ve vazifeleri o, klasik aksama ayrılmıştı: Tevzi adalet, zabita, harbiye, diplomadikiye velhasıl kirallığın hükûmdarlığının bu unsurlar aletler bize yeni doğan hizmeti amme mefhumunu, ancak tayin edebilecek mahiyette idi, ikinci şeklinde kuvvei ihtilatiye, gayet kudretli olan bu organîsmın oau teşkil eden efratla doğrudan doğruya münasebeti girdiğini görüyoruz, ve bunda onlara hizmet için değil onfertlarir himaye için..

Eski rejim in tecrübesi içtimai grupların, cemiyetlerin, korporasyonların sınıf ve mertebe ayrılıklarının insanlar üzerinde ne büyük bir cebr ve tazyik icra edebileceklerini *kanstilitiyan* lara izhar edebilmişti: fert istiklaliyet hareketini ancak tecerrütte bulabilirdi. Binaenaleyh *devlet* bu tecerrüt halindeki insana muhafızlık yapacaktır. Ferdin hürriyetini muhafaza etmek endişesiyle fimaabat her türlü birliklerin, ve bilhassa, profesyonel cemiyetlerin teşekkülüne mani olacaktır. Bu iki temayülü, liberal doktrin, ekonomik sahadada nerettiğini görüyoruz. Devletin vezaifini *intizamamme* hususatına diğer cihetten menafii hususiye sahasında tehaddüs düp iktisat kanunlarının her hangi bir müdahaleden azade olarak icrayhükûm etmesinin lâzım geldiği mesailde, sıkı bir bitaraflık muhafazaetmelidir. Şuhalde iktisadî sadaha, fert yeğane aktör olarak kalıyor. Grupların vücudünün ortadan kalkması ve devletin elini çekmesi neticesi olarak anın lehine azamî hürriyet şeraiti tehassül eder. Boyle bir telâkkide necihetin hem mücmel ve hem ifratkâa olduğunda bugün ittifak vardır. Evvelemirde *devlet* tabiatı eşyadan mütevellit zaruret karşısında, er geç memleketin iktisadî hayatına, bir sureti fealanede müdahale etmekden geri kalmadı. Bu mudahalenin en acil sebeblerinden birisi, kendisinin ortadan kaldırdığı içtimai grupların yokluğudur. Bu grupların kusurları ne olursa olsun *eski repin* de teavün, basiret ve tahsiluterbiye ilahonkesiyonlarını ifa ediyorlardı. Bunun için ferdî fealiyeti tehattî eden her tezebbüsü ister istemez fimaabr *devlet* in tekab-

bul etmesi icap ediyordu. Diğer taraftan sinai terakkıyat ile beraber şömendüfer gibi teşii ve işledilmesi zecir iktidarının istimaline mütevakıf olan te'ebbü'at meydana çıktı; bu te'ebbü'satı bizzat ifa etmese bile onlara yardım olması için, *devletin* nasıl hareket ettiğinin izahı mevzuumuzun haricindedir.

XX inci asrın bidayetinde (ve o zamandan beri bu hareketin ne kadar arttığı malûdur) *devletin* munhasıran siyasi bir uzviyet olmaktan çıkarak, en mütenevvi hizmet ammelere idare eden bir müdür kisvesini giydiği görülür.

İctimai noktai nazardan tekâmül daha az mahsus değildi. Bugün pek bedihi bir hakikattirki yalnız çalışma hürriyeti işçinin menfaatlarını kafi derecede tahti muhafazaya alamıyor. Konstituant kararnamesi her fımabaat, şekilde, bütün mesleki teşkilâtı men'i etmekle işçi sınıfının, onları kollananlar tarafından, istismarını mucip olacak bir vaziyet ihdas ediyordu. Bir kaç sene sorada maşinismın inkişafı, Avropada, sinai modren şeklin idhal etmekle patronlar tarafından işcilere kabul ettirilen şeraitin pek sui istimalkârane, ve hatta maruf anketlerin verdiği malûmata göre, pek gayri insani olmuştur.

Mugayiri insaf olan bu hal, sındika hukukunun tanınması hususunda gayri kabili mukavemet bir hareketin hudusuna sebep oldu. Bütün mukavemetlere ragmen bu hak 1870 ila 1890 arasında, sureti umumiyede, devletler tarafından tanındı.

Bu suretle sunuf mücadelatı tekrar başlıyor ve fımabat teşkilat muntazam olduğu mertebede mücadele şiddetli oluyor. Kırk sene müddetle büsuretle « profesyonel münasebetlerde vakit vakit müsellaş suluhlerle kat edilmiş bir hususi harp halinin, memlekette sureti umumiyede ihtilâlkârane bir hali [1] hükûmferma olduğu görüldü. İki fırkası, bütün cemiliği temsil eden *liberal devlet* istinkâfında devam etti ve eyi, kötü intizamı ammi temin etmekle iktifa etti.

[1] Hauriou Précis élémentaire de droit constitutionnel, 1925 P 280

Zahiri bir siyasi nizam ile örtülen bu ictimai anarşi içinde sindikalist hareket doğuyur. Aynı meslek erbabının sindika halinde birleşmelerine matuf olan bu tabii temayül, hakkında her şey söylendi; bu temayül git gide büyüyen bir hareket halinde olarak milli ve beynelmilel kuvvetli teşkilât meydana getirdi. (Amorphes) teşekkelsüz kitleleri müteazî bir hale koyan bu hareket, pek haklı olarak, zamanımızın en karakteristik bir vakası olarak görüldü.

İctimai temamiyeti husule getiren böyle bir hareket derin bir takım istihâlâtı vücade getirmekten hali kalamazdı. (İslahatçı, olsun ihtilalçı, olsun) sindikalizmin nazariyatçıları cერი manfaat mülahazasıyla hiç çekinmiyorlar; ya müterakkî islahat ile ve yahut şiddetli tekallübat ile, hepsi, cemiyetin umumî bir değişikliğini istiyorlar. Meslekî manfaatlerini müdafaa zımında ictimai sınıfların kendiliklerinden taazzi etmeleri manzarası, ne kadar az umumî bir şekil irae ederse etsin, efkâra tebdil şekil etmi, idarî teşkilât esasına müsteniden vukubulan eski vatandaş zümreleşmesi yerine içcileri meslekî esasa müsteniden müstahsilleri bir araya toplayan yeni bir zümreleşmeğe terki mevki edeceği zihabını verir. Bu bir «ikame»dir yoksa bir inzımam değil... yeni *devlet* in iktidar için değil, çalışmak için taazzi etmesi lâzımdır. Buna binaen sindikatistlerin muzaaf taarruzlarını görüyoruz : Birincisi ve en göze çarpanı *devlet* e karşı olanıdır. Hühûmsüz kalan *siyasi devlet* islahı yerine *iktisadi devlet* islahını ikame etmelidir. Saint - Simon un bir fikrine göre insanların idaresi usulunu servetin idaresi usulu takip etmesi lâzımdır. Sindika bu istihaleyi vücade getirecek en mükemmel vasıtaadır, o sunuf mücadelesinin ruhunu teşkil eden sınıf şuurunun inkişaf edeceği bir muhittir. Onun bu istihalattan istifade etmesi de lâzımdır : *siyasi devletin* ortadan kalkması merkezi iktidarın, idarî hudutların, müratebinin değişmesini mucip olacaktır, onların yerine yalnız bir şey payidar olacaktır az, çok bir takım rabıtalarla merbut bir federasyon ki onda esasî hücreyi teşkil eden sindika, profesyonun, meslekin, kanununu yapı-

caktır. Buistihsalâtın ne şekilde olacağı haizi ehemmiyet değildir. Bu hususta en ziyade umumî grev tavsiye olunuyor. Fakat ekstermist, mufrit olan islahatçılar da, ekseriya iddia olunduğunun hilafına olarak, mütarekkî islahatı ret etmiyorlar.

İkinci taarruz daha mahfi olmakla beraber daha az hakiki değildir, hürriyeti şahsiyeye karşı yapılmıştır. Devlet rejiminin münferit bir halde iktisadî bir servitüt altına koyması itibarile mahzurlu idisede her vatandaşa geniş bir siyasi hürriyet teminine gayret etmişti, ferdin hukukuna *riayet* demokratik kanunların sabit bir endişesini teşkileder. Halbuki sindikalizm bu temayüle karşı gayet vazih bir aksölameldir. Onun nazariyatçılarına göre ferdin bizatihi bir mevcüdiyeti yoktur, onun ancak bir grupun azası olması sıfatile bir mevcüdiyeti vardır. Zümre zihniyeti, bizatihi, cemiliğin mütesanit azasına, geniş bir serbestii hareket birkmağa hasımdır. Sindikalist hareketin inkişafı binnetice, bir acırlık bir ananenin ahlak ve temayülatımıza kattığı ferdiyetçi prensiplerle, karşılaşmasını zarurî kılıyordu. «Sindika bir hürriyetler birliği değildir, onda iştirak halinde görülen hürriyetler değildir, menfaatlardır, mümâsil menfaatlar... 1» Sindika hukuku ile ferdi hukukun tearuzu tatbiki hayatta görülmüştür ki bu (mis al'index ve boycott) vasıtalarının tatbikile şeditli bir hal alır. Hükâmın sindikaya mensup olanlardan bazılarının fili hakkında hürriyetler prensiplerine göre hüküm vermek isterken mes'elenin meslekî tesanüt noktainazarından muhakeme ve kararaltına alınması talebi karşısında takdirde gösterdikleri ihtiraz ve tereddüt malumdur. [2]

Devletin bu muzaaf temayüle karşı hareketi sureti umumiyede tamamilen tedafui olmuştur. Devletin bu seyirci vaziyetinden çıkması için harbten soraki devreyi temyiz eden, sarahaten siyasi maksada müstenit umumî grevlerin yapılması lâzım geldi. Fransa amele teşkilâtını uslulandırmak için bir kanun vaz ederken, diğer

[1] M. Leroy ; op. cit, p, 80

[2] Hauriou, droit constitutionnet 9 edit 1919, p 421

tarafından konfederasyonlar hakkında kanuna muhalif hareket maddesinden dolayı takibat hakkında ahkâm koyarken, diğer devletlerden bir çoğu (1915-1916, Norveç, Almanya 1918-1923, Avusturya 1919, Avusturalya, 1920) kanunlarıyla suluh ve tahkim üsüllerinin islahına sarfı gayret ediyorlardı. Fakat hiç bir memlekette hakikaten organik bir islahâ dair bir teşebbüs görülmemiştir. Devlet içtimâî kuvvetlerin tekrar zümreleşmesi ve istihsalin hukukî bir teşkilât altına girmesine müteveccih hareketin tarzı inkışafını takip etmektedir, ancak biliyoruz ki bir cihetten demokratik devletin mabihülvücudü olan ferdî hürriyeti feda etmeksizin buna uyabilmesi mümkün değildir. Böyle bir *devlet* te sindikalizm, bilhassa kendi faaliyetlerine germi verebilmek için hudutların haricinde beynelmilel sınıf ittifakları aktederek mesnetler temin etmekte, git gide temsil olunamaz bir mütehammir madde halini almıştır. Diğer cihetten cereyan bertaraf edilmeyecek derecede kudretlidir. Binaenaleyh tek, tük yapılan kanunlarla hareketin bastırılması istenecğine arkasından yürünüyor, halli matlup mes'ele olduğu gibi duruyor. İşte faşist hükûmet, hususî ahvalden istifade ederek bu meseleyi intaç etmek istemiştir.

I

İtalyan islahatının vecheleri ve prensipleri

Sulhun akdini velyeden senelerde İtalya, tarihinin en müzepzep devrelerinden birisini geçirmiştir. Toprağının tabii menabii itibarile fakirliği, nüfusunun tezayüt ve tekasüfü, galip bile olursa, bir harbin daima tevliedttiği sefalet, tefrikaya düşen içtimâî kuvvetler karşısında hükûmet kuvvetlerinin gösterdiği asabiyet, bütün bu esbap, içtimâî korkulu bir buhranın vukua geleceğini gösteriyordu.

Birinci Teşrin 1922 de faşistlik Roma üzerine yaptığı yürüyüşten sonra iktidarı eline alınca vaziyet alt üst oldu. Bu-

rada mizani takdire koymayacağımız usullerle intizamı iade ettikten sora millî sindikalizm teşmiye olunacak olan yeni bir şekil sindikalizmin sahai hakikata çıkmasına teşebbüsetti. Vehlei ulâda musemmasının munakızı görülen bu tabir, faşist hükûmetin vasi bir içtimai teşkilât altında, yeniden hayat bulan *devletin* nüfuzu âlisile pek münkeşif bir sindikalist teşkilâtını te'lif etmek için bulduğu cüretkâr formulu icmalen ifade eder.

Faşistlik anladı ki İtalyada, işçilikçe zengin ve fakat sermaye ve tabii menabii itibarile fakir olan bir memlekette, halli matlup mes'ele servetin inkısamı mes'elesi olmaktan ziyade istihsalı tezyit mes'elesidir [1]

Binaenaleyh istihdaf olunan gayeyi görebilen ve vasıtalara malik olan kuvvetli bir hükûmetin idaresi altında istihsalâtı çoğaltmak bütün millî kuvvetlerini teveccüh edeceği, *hedef* bu olacaktır. Fakat istihsal kuvvetlerin zümreleştirmek, onların fiillerini hem aheng kılmak hususunda sindikalist kuvvetten daha faal bir kuvvet var mıdır? faşist hükûmetindeki hususiyeti sindikanın muasır hayattan ne derecede canlı bir kuvvet olduğunu, onun inzibatî faziletini anlamış olması, ve o kuvveti en mütehar bir tehakküm vzsitası olarak kullanmak üzere bu kuvveti kanallize etmeğe düşünmüş olmasıdır.

[1] Servetler ve kudretli vaziyetlerin başka milletlere muhassas olduğu bir alemi muvazenede İtalyan proleteryası patronların hissetti ve hırsından ziyade İtalyan milletin, rakip diğer memleketlere nispetle şeraitçe bulunduğu daha aşağı vaziyetten daha ziyade zahmet çekmektedir. Binaenaleyh beynelmilel sindikalizmin manası olmadığı bir memleket varsa bu muhakkakki İtalya dır. Halbuki, aksine olarak, mantık onu icap ettirirki İtalyada sunuf ve içtimai gruplar arasında muhalefet esbaba hakim olan bir tesanüdün sebep ve illetini, bütün grupları ve sunufu, her makuleden insanları, hulâsa istikbalına doğru safi harp halinde bir ordu gibi yürüyecek olan fakir bir milletin bütün sınıflarını birleştiren bir tesanüden vücudu teyit ve tasdik olunabilmek için millî bir sindikalizm olmalıdır. .

Rapport de M. Rocco, garde des Sceaux à la chambre des députés. (La Reforme syndicale en Italie, P. 56).

Binaenaleyh sindika ile ferdin hürriyeti aralındaki esaslı mübayanetin ne ehemmiyeti var? Millî terbiyenin aleti olan sindika, siyasî zecirin tasavvur edemediği bir gayeye, ictimai kuvvetleri zabtu rapt altına almağa yarayacaktır. Bu suretle eski sindikalisme zıt olarak, italyan sindikalistliğinin gayesi kendisinde mündemiç değildir. Onun için çizilen gaye kenbisiinden hariçtir, ve onu tehatti eder: İtalyan iktidarının inkişafında Faşist hareketinin esasında bulduğumuz temelli mülahaza budur, sindika islahatının prensip ve vechelerinin zevabıtı esasiyesinin ve müstakbel inkişafının nüvesi bu mülahazaya ibtina eder.

Zaten, mantıkan, her şey bu islahattan islihraç olunur, temeli milliyet fikridir: Faşist doktrinne, göre âlemin hudutlarını aşan ve bir menfaat iştiraki nıticsesi olarak birbirlerine bağılı ictimai sunufa ayrılmış değildir, tarih gösteriyorki, alem, daimî surette rekabet ve cidal halinde olan milletlere ayrılmıştır. Bu fikir milletin bir şeyniyet olduğunu inkârla beynelmilel tesanüt esasına ibtina ettirmek istemesi itibarile hatalı olan beynelmilel sosyalistlik telakkisile bir gider. Binaenaleyh bir millet dahilinde sunuf arasındaki münasebetlerle kanunların birer menbai ihtilaf ve cidal olmamalı içine onların millî menfaati herkesin menfaati üstünde tutan, makul bir teşkilat dahilinde bir iştiraki ifade etmelidir. İşte yeni iş dñs turu (Charte du Travail) nun her şeyden evvel teyit etmek istediğı prensip budur. 1 inci madde diyorki: « İtalyan milleti, kendisini terkip eden, tek olarak ve ya topluluk halinde, fertlerinkine nispetle hayati gayeleri ve kudreti temadileri itibarile fâik fiil vasıtalarına malik bir uzviyettir. [1]

[1] Görölüyorki milleti bu suretle anlayışı Duguit nin millet realitesini anlayışına nispetle daha ileride görölüyor. Duguit'nin anladığı gibi (op. cit 11, p. 14) millet *devlet* vakasının tehaddüs ettiğı, yani idare edenlerle idare olunanlar farkının husule geldiğı muhit değildir. İş dñs turu milletin bir şahıs olduğunu idda edecek derecede ileri gitmemekle beraber, onun *bir uzviyet*, yani hareket eden, kendisinde birlik temayülü bulunan bir hayati madde bulunan hakkı ve külli bir varlık olduğunu teyitediyor. Bu telâkki altında Millet, hukuki vaziyeti tekaddüm

Fakat bir millet hakikî mevcudiyetini ancak bir *devlet* rejiminde tehakkuk ettirebilir. Ohalde *devleti* yeniden inşa etmelidir, ki bir asırlık liberalism anın nüfuzunu ufaltmıştı. Devlet hakikaten hâkim olmalıdır, ve faşistlik tarihî vazifesini bunda görüyor, devlet her şeyin fevkinde, nazım bir varlık.. hülâsa faşist devlet Duguitnın 1908 de bahs ettiği « yek ahenk teşkilât » halinde memleketin bütün mevcut kuvvetlerini bir birbirine bağliyerek onları millî iktidarın inkişafına en müsait olan gayele tevcih eden bir *devlet* .. Ancak böyle bir devlet Milletin vahdetini hakikaten tarsin edebilmek kabiliyetini haiz olabilir. Yine *düstur* un 1 inci maddesi teyit ediyor. « O (millet) siyasi ve iktisadî bir manevî vahdet olup faşist devlet dahilinde mevcudiyeti hakikiyesini tamamen bulmuştur. »

M. Mussolini nin bizzat « rejim totaliter » diye adlandırdığı rejimin esaslı formülü budur. Yani bu rejimde (faşistlik) devletin (comprehensive), cami, fealiyeti bütün millî kuvvetlerin hakikaten mecmuundan ibarettir.

Faşist devletin iştiğalatının ilk safını bütün istihsal kuvvetlerin nizam ve tertibi teşkil ediyor. Liberal devletin iktisadî sahadan kefiyedemesi, bu bitaraflığı, muasır hayatta devletlerin siyaseti ekseriya beynelmilel rekabetlerle teayün ettiğine göre, manasız bir hareket olur. Bu noktai nazardan tertip ve intizamın millî planda mevkii olmak lâzımdır. 2^{inci} madde de diyorki : « milli noktai nazardan istihsalin terekübü (complete) tek bir mahiyet arz eder, objektiflerinde de bir esas vardır : mustahsillerin refahı ve milli kudretin inkişafıdır ».

Buna binaen Faşist devlet, liberal devlet zittina olarak, sindikalist harekete biğane kalamaz, fakat sermaye ile amelin mü-

eder ictimai bir varlıktır, hukukun eşiginde bulunur ve *devlet* in döğmasile hukukî teşehküs husule geldiği mertebede hukukî sahaya girmiş olur. Binaenaleyh yaşayan her şey *ipso facto* hukukî sahaya ithal edilemez, bunun delili muahedlerle kendilerine hukukî teminat tanınmayan bir çok millî akalliyetlerdir. (Michoud, personnalité morale, 2^{em} edi, 1924

nasebetleri meselesini ele alırken istihsalâtı idare, teksif ve tezyit edebilecek mahiyette organik bir sindikalismi tatbik edecektir. Burada bir iltibasa mehal kalmamak için şuna işaret edelim ki *faşist devlet* istihsalâta bizzat mudahale etmek niyetinde değildir *liberal devlet* gibi o da hiç olmazsa sureti umumiyede bizzat mustahsil olmak istemiyor *dusturun* 7 inci maddesinde şu kaideyi koyuyor : « Korporatif *devlet*, istihsal sahasında teşebbüsü şahsiyi milletin menfaati için en ciddi vasıta olarak mulahaza etmektedir » ve 9 uncu madde diyor ki : « İktisadî istihsalata mudahale, ancak teşebbüsü şahsinin mefkut olduğu veya nakafi olduğu veyahut ta *devlet* in siyasi menfaatlari icap ettirdiği ahvalda caizdir ». Hulasa *dustur* ile vaz olunan prensipe göre istihsal sahasında, *devlet* sunî hiç bir vasıta ihdas etmek niyetinde olmadığı gibi iktisadî veya siyasi zaruretler icap ettirmedikçe de bu hususta hiç bir teşebbüse girişmek niyetinde de değildir. Yalnız *liberal devlet* ten farklı olarak iktisadî kanunlardan doğan istihsal kuvvetlerine karşı alakasızlık göstermiyecektir. Bu canlı kuvvetleri oldukları gibi alarak teşkilât altına koyacak ve onları idare edecektir.

Gaye, budur vasıta da işte : bütün istihsal kuvvetlerini devlet kadrosuna ithal etmek suretile onu itmam etmek, devlet müesseseleri derecesinde meslekî birlikler tesis etmek, vatandaşları zümreleştiren idarî taksimat muratebesi komün, departıman provins ortadan kalkıncaya kadar sahalari itibarile mutehalif ve supl, sindika, federasyon, ve korparasiyonlara munkasım olarak mustahsilleri zümreleştiren meslekî yeni bir teşkilât ile tezauf edecektir. Bu yeni teşkilât korporasiyonlar nezaretine marbut olarak bu suretile *siyasi devletin* faikiyeti teyut edecektir. İşte *korporatif devlet* yani milletin sindika esası, ve on beş büyük meslekî konfederasiyon esasine göre teşkilât altına girmesi bu suretile meydana çıkıyor. Bu teşkilât vasıtasile *devlet* bütün millî istihsalâtı tanzim ve inkişaf ettirebilecektir.

İmdi böyle bir teşkilâtın ihtiyatla istimali icap ediyordu, zira o, muzaaf bir muhatara doğurabilecek mahiyette idi, bir

tarafından devleti nizam için, hatta devlet kadrosu dahilinde korkunç bir fesat unsuru ithal etmek tehlikesini arz ediyor, diğer cihetten strüktürü tekâmül ettirmekle ictimai sunuf teşkilâtı ve onlar arasındaki ihtilâfatı daha şedit bir hale koymak ihtimaline binaen endi-eyi mucip olurdu.

İkinci muhatara daha büyüktü, filhakika birincisi hakiki olmaktan ziyade zahirî idi. Devlet rejimi nizam, disiplin altına alınan, sıkı bir kontrole tabi bir sindikalisme karşı, hiç şüphesiz kennisini müdafaa edebilecek tedabiri alabilir, halbuki her türlü kuyut ve tabiyetten azade olarak inkişaf eden bir sindikalist hareketten korkmağa her noktadan mahat vardır; bu noktadan, ileride göreceğimiz veçhile faşist hükümet tarafından meslekî teşkilâta vaziyet edilmesi, her türlü te'minatı verecek mahiyettedir. En ziyade korkulacak cihel, patronlar sınıfları ile amele sunufu arasındaki zıddiyetin, yeni teşkilât sayesinde, onları, milleti ikiye ayıracak surette, bir mücadeleye sevketmemesi idi.

Faşist hükümet tehlikeyi gördü. Zaten azasından bazıları Sorelin sunuf mücadelesi mefhumunu, demagojiekler kadar mıtıkleri de gizleyebilir. sade dindeki hiciv amiz fikiri yiden militan sindikalistlerdendir.

Hükümet te, kör bir ihtiras içinde olan sunuf mücadelesinin istihsalâtın mukadderatı ile vesve-elenmiyeceğini ve bu halin memleketin harabîsini mucip olacağını mülâhaza etti. Buna binaen tehlikenin önüne geçmek için sunufun, *Zaruri iştiraki* ni düşündü ve bu prensibe tebaan i-lahatının iki esasî hükmünü istihraç etti. 3 Nisan 1926 tarihli kanunun 13 üncü maddesi meslekî ihtilafatı fasl için bir mahkeme tesis ediyor, 18 inci madde feinatanlak-ut ve grev suretile tatili eşgali men ediyor.

İştirak.., pek alâ fekat ne esas üzerine? zira bunun için, yalnız, millî istihsalâtın tezyidi bu *iştiraki* zarurî kıtlar demek kâfi değildir. Menfaatları ap açık zıt ve bir asırdan beri alenî

mücadele halinde olan sunufun itilâfı, gayesi kabil olduğu kadar kısa bir zamanda içtimâî teşkelâtı yeni esaslar üzerine kurmaktan ibaret olan, ihtilâlcı sindikalistlik altında kabil olamazdı. Diğer cihetten *Faşist devlet, Liberal devlet* in iktisadî fealiyet karşısındaki seyirci hali redederek halli matlup içtimâî mese'lede üzerine millî sindikalizmin vechelerini tayin eden müspet bir doktrin koymasaydı bu iştirâk kabil olamazdı. M. Mussolini doktrini müteaddit defa izah etti ve faşisti sindikaların mazmununu onunla meşbudur: sarıh olarak sosiyalisliğe zittir.

Faşistlik kapitalistlik rejimini bir vakıa olarak kabul ediyor mülkiyeti ilga etmeği düşünmesi şöyle dursun, sermayenin içtimâî ve tarihî vazifesini teslim eder. Vakıa şimdiki inkisamı servet esasının istikbalda da hiç bir tekamül geçirmegeceğini idia edecek derecede ileri gitmiyor fakat, muasır kapitalismi, nispetin yeni, büyük sanayin doğurduğu, bir içtimâî sistem olduğunu ve buna binaen asırlarca olmazsa bile bir çok senelik bir mevcudiyeti alacağına kâildir. Buna binaen faşistlik bu *Paradoxe* u tehakuk ettirmeği sarfıcaht ediyor: burjua devleti ortadan kaldırmak istiyor, diğer taraftan da burjuaziye millî bir sindika terbiyesi altında eski te'ebbüs ve istihsal fonksiyonunda idame ittirmek maksadını takip ediyor. Buna binaen madamki onda, sosyalist doktrinlerinde olduğu gibi, mülkiyetin şimdiki şeklinin yakında ilgası mevzu'u bahis değildir en muvafık tedbir bu realiteden azamî istifade temin etmektir: sermaye ve say istihsalin yekdiğerinin mutemimi iki unsuru olup aralarında tevazünün tehakkuku zarurîdir. İşte dustunun 4 üncü maddesinde bu piresip teyit ve tasdik olunuyor: «Kollektik say mukavelesinde istihsalin muhtelif amilleri arasında tesanüdün muvafık ifadesi olan patron ile amelenin zıt menfaatlarını telif ve onların istihsalin menafii aliyesinetabiyette dir»

Grupları tanzim, sınıflar arasında tevazünü temin ve her şeyin fevkinde olarak cemilliğin (collectivité) umumî veche-i istikameti ni tayin edecek olan ziyadesile mantikî ve makul olan bu teş-

kkulî ahkâmda fertten bahs olunmadığı nazarı dikkatî celp e³iyor. Bütün bir halkın istihsalını tanzime dair olan bu muazzam eserde filhakıka fert hesaba katılmıyor, daha doğrusu ona az yer verilmiştir, Hurriyeti tehlikede kaldığı için, belki bu muazzam fakat korkunç abidenin kurulmasına muhalefet edecektir İtalya dusturu nun mutavvel 30 maddesinde vatandaş hakkında sindikalıstlığın ittiba ettiği bir ananeye tevfi kan bir kelime yoktur; fert, ziraatçı amele, mustahdem veya umumî bir tabır altında, mustahsil diye mûrekkep anılıyor. İster istemez milli istihsal uzviyetine ithal edilen, ister istemez kendisi dahi pek kuvvetli bir mûratebey e tabi olan meslekî grupunun çerçives ne ithal edilen mustahsil, bütün mevcudiyetile istihsalin infkışaine muzaharet etmek mecburiyetinde dir dustur un 2inci maddesi «say her şeklinde: fikrî sinai ve ameli.., ictimai bir vazife dir.» diyor

Şimdiye kadar ahlak sahasında olan bir perensibin hukuk sahasına geçmesi hayalata mahal bırakmıyor. Çalışma mecburiytinee karşı ivaz olarak ferde ne vat ediliyor? 2inci madde diyor ki refah ve millî gururun tatmini... bazıları bunun kafi olmadığı hükminde bulunacaktır.

Filhakıka ferdî huriyet hakkında bu nakafi teminat cûret karlığının mantik ve realistliğinin nazara çarpmaması kabil değildir. O te kilatin temelli kusuru dur ve hiç şübhesiz zaif tasrafidir.. Bu etüdümüzde, bâzi mertebi teşrihatta bulunarak islahatın doğurdugu mesleki teşkilati mesleki ihtilafata dair nizamnemede, grupların siyasi temsili mes'elerini tetkik ettiğimiz vakit, zikri geçen mühtelif mumeyizeleri bulduk.

II

Meslekî teşkilât

Meslekî teşkilât merkeziyet esasına iptina eden bir telâkki ile mûratebe esasını tesise matuf pek kuvvetli bir endiş e altında doğmuş lur.

A — Temelini sındıka teşkil eder. Fakat sair mıntakalarda tanınan sındıkalardan pek farklı bir sındıka .. Birinci derecede haiz ehemmiyet olan bu meslekî teşkilâtı temyize medar hutut ikidir: 1 — Kaideten bu arganizyasyon serbesttir, faşist devlet sındikat hürriyetine açıkçasına karşı gelmek istemedi, sındıka azalarının, kendi şeraiti terciheye ve münasebetlerine göre zümrelemekle serbest bırakıyor. Fakat şahsiyeti hukukiyeyi vermediği resmi bir tanıma muamelesine tabi tutuyor. Ve bunun içinde bir takım şeraiti teminiye vardır. Bu kaydın vechi cevazıda tanınan sındıkanın hakikî bir hizmeti amme müessesesi olarak birinci derecede haiz ehemmiyet olarak ifa edeceği roldur. Tanınmayan sındikalar ise filî bir cemiyet olmak sıfatile, hukukî ehliyetin mahrum olarak zabitanın nezareti altında olarak idamei mevcudiyet ederler.

2 — İkinci farika ki İtalyan ıslahatının en mühimi budur. her makule patron ve amele için muayyen bir iktisadî daire için resmen tanınan *bir sındıka* vardır. Muayyen bir mıntıkada aynı meslekten müteaddit sındıkaların mevcudiyeti, izalesi lazım anarşık bir telâkkının eseridir. Orta tarihte bugün gördüğümüz yeknesık ve makul kanunî teşkilâtı yoktu, mahaza zamanımızda komün fonksiyonlarının, muayyen bir daire dahilinde müteaddit belediyeler tarafından ifası kabul olınmaz. Aynı vechile hukuku amme organı olan tek bir sındıkanın bir mesleke mensup olan bütün azaları, sındıkaya dahil olan olmayan bütün müstahsilleri, resmen temsil etmesi mantıki değildir? Orijinal ve elâstikî bir formül ki sındıka teşkili hususunda ki mutlak hakkı ile mecburiyet altında sındıkaya girmenin mahzurlarını bertaraf ediyor.

B — Tanın sındikalar yegâne iptidai hücreler (Celüle) olacaklar ve, ister patronlarınkiler olsun, ister ameleninkiler olsun *federasyon*, hatta *konfederasyon* halinde birleşmek *ihliyarına* (ihtiyarına diyoruz çünkü faşist devletince, bütün teşkilâtın tabii surette, kendiliklerinden vücut bulması ve kendi müdahalesinin

ancak, tanzimkâr olması matluptur) malik olacaklardır. Bu birlikler muhtelit dairelerde icrayı faaliyet eden ve yahut bir zinaat dahilinde müstebit mahiyette olan sindikaları bir araya toplayarak bu suretle sindikalar faaliyetinin enine, boyuna inkişafını tahakkuk ettirebileceklerdir. Federasyonlar ve konfederasyonlar sindikaların tanındığı şekilde tanınır, onlar gibi de her cins istihsal için, yegâne te'ekkül dır.

C — Gerek patron ve gerek amele birlikleriyle mütevazı olarak işlahat meyanında patron ile amele cemiyetlerini yekdiğerine bağlayarak bu surette onları müşterek bir murakabeye tabi olmasını temin eden milli mahiyette merkez irtibat organlarının ihtası münderiştir:

Korparasiyonlar Korparasiyonlar da alâkadar grupların muhtar iradesile vücut bulur. Devletin yalnız resmen tasdik etmesi filile işe mudahalesi vardır. *Düstur* un 9 uncu maddesi diyor ki « Korparasiyonlar, istihsal kuvvetlerinin tek bir teşkilâtı olup taallük ettiği husustaki menafii tamamen temsil eder. Bu tamamı temsile binaen istihsaldeki menafii milletin menafii olması dolayisile, Korparasiyonlar, kanunen *Devlet* uzuvları olarak tanınmışlardır. »

D — Bir topluluk halinde ve sıkı bir muratebe altıda murtabıt bulunan bu teşkilât, derecei ahirede, umumî intizamı temin ve devlet namına emir veren, korporasyonlar nezaretine bağlıdır.

*
* *

Gördüğümüz veçhile *Düstur* devlet uzvu vazaifini yalnız korporasyonlara vermiştir. Ancak bu, zahiri dir. Devlet teşkilâtına ithal olunan yalnız muratebe değildir, iktisadi bütün bir teşkilât olduğu gibi devlet kadrolarına bir mütemim olarak ithal edilerek faşist devletin yeni ve zatî kadrosu vücade getirildi. Bir cihetten bu yeni müessiseler verilen hukuku amme vezaifine diğer cihetten

devletin onlara üzerine tamamille vaziyet etmesine bakılınca vazihan istihraç olunacak fiki budur.

A — Evvel emirde yeni meslekî teşkilâtın varî salâhiyetleri olup onların bazıları gayet ehemmiyetli hukuku amme salâhiyetleridir:

Evvelâ, tanınmış olan patron ve amele sindika ve federasyonlar, *dustur* un 11 inci maddesi mesleke mensup - hatta teşkilâta dahil olmayanlar için bile - bütün esnafça kanunen riayeti mecburî, ve ferdî say mukavelâtına esas olmak üzere, kollektif mukaveleler statüsü ahkâmını tespit etmekle mükelleftirlar. Bununla faşist hükûmetin muhtelif Avrupa devletlerinin (ezcümle Fransada 25 Mart 1919 kanunu) liberal prensiplerle mebu olan kavanini adidesi, ahkâmınca kollektif mukavele ahkâmının yalnız kollektif mukaveleyi imza eden gruplara dahil olan patron ve ameleyi mukayet addetmelerinin, kollektif mukavele müessesesini ehemiyetten düürdüğünü tamamille anladığını gösteriyor. Mezkûr kanunlar, bu suretle sindikaya dahil olmayan patronlar lehine pek imtiyazlı bir vaziyet ihtas etmiş oliyordu: Meselâ amelelere muayyen bir ücret vermek mecburiyeti yalnız sindikaya dahil olan patronlar içindi, bu vaziyet onları rekabet sahasında gayri müsait bir vaziyette bırakıyordu. İtalya ıslahatı bu mahzuru bertaraf ediyor. Bu hususta cesurane sindikalisttir. Filhakika bu ıslahatta patron ve ameleler için tek olarak tanınan sindikalar tarafından aktolunan kollektif mukaveleler bütün meslek mensubini için riayeti mecburî olacaklardır. Tek olarak tanınan sindika bütün meslekin kanunî mümesilidir ve meslekin umumî menfaati mesailinde karar alan, ve diğer taraf sindika ile mutabık kalarak, meslekî kanununda temsil olunan meslek dahilinde say şeraitini cümle için aynıtarzda kanunî salâhiyeti tespit eden odur.

İkinci mertebede devletin şimdiye kadar munhasıran siyasi şekilde ve zahmetle ifa ettiği bir takım vezaifi kuvvetli teşkilâtı malik olan bu meslekî birleklere devir edeceğini görüyoruz. Bunlardan ilk safta bulunanları; teavun ve meslekî terbiyedir. Filhakika her fert mustahsil sıfatile zarureten tanınmış olan

İtalyada iş düsturu [*]

Faşist devlet te sindikalar ve korporasyonlar.

Mussolini üç seneden fazla bir iktidar mevkii tecrübesinden sonra 3 nisan 1926 da vaz olunup 1 Temmuz 1926 tarihli bir kiralî kararname ile itmam edilen bir kanunla eyi bir tetkik mahsulü ve görünüşte, en azim bir ehemmiyeti haiz bir sindikalar islahatı yapılmıştır. Organik mahiyeti haiz olan bu kanun sindikaların hukukî şeraiti ile kollektif mukavelelere dair ahkâm, mesleki ihtilafların sureti halli, grev ve lock-out (lok-out) meselelerine dair ahkâmı ihtiva eder.

Büyük faşist meclisi alisinin 1927 nisanında neşrettiği bu iş *dusrudan* İtalya hükûmeti bütün dünyaca mamul bih olabilecek bir takım pirensipleri cem ve telfik etmiştir. « Faşist ihtilâlinin bu esasî hücceti bütün istihsal kuvvetlerinin hukuk ve vazâifini koyuyor » ki buna dair olan esbabı mucibesinde Büyük Meclis «bütün İtalya halkını ve bütün dünyada muasir içtimâî meselelerle meşgul olanların nazarı dikkata davet ediyor.»

Burada İtalya ıslâhatının ana hatlarını, bize bu suretle yeni bir hukuk beşer beyannamesi mahiyetinde tanıtılan bu *dustur* un ahkâmı esasîyesini izah edeceğiz. Onun haiz olduğu ehemmiyeti izhar edebilmek için evvel emirde modern sindikalizmin canlı terekîyatının *liberal devlet* dahilinde çıkardığı içtimâî davaların mebnasını tetkik etmek iktiza eder.

*
* *

XVIII inci asrın sonlarına doğrudur, kemale varan, Avrupa devletlerinin başlıcalarında, ve hassaten İngiltere ve Fransasında, son asırda nafız olan *liberal devlet* telâkkisi şu suretle tahlil olabilir: — İlk şeklinde *eski rejim* den muntakıl olduğu

[*] Henri Dupeyroux; R. de droit P. terceme.

için devlet, bizatihi siyasî bir uzviyet gibi görünüp fonksiyonları munhasıran vilayeti ammenin icrasından ibaretti ve vazifeleri o, klasik aksama ayrılmıştı: Tevzi adalet, zabita, harbiye, diplomadikiye velhasıl kirallığın hükûmdarlığının bu unsurlar aletler bize yeni doğan hizmeti amme mefhumunu, ancak tayin edebilecek mahiyette idi, ikinci şeklinde kuvvei ihtilatiye, gayet kudretli olan bu organîsmın oau teşkil eden efratla doğrudan doğruya münasebeti girdiğini görüyoruz, ve bunda onlara hizmet için değil onfertlarir himaye için..

Eski rejim in tecrübesi içtimai grupların, cemiyetlerin, korporasyonların sınıf ve mertebe ayrılıklarının insanlar üzerinde ne büyük bir cebr ve tazyik icra edebileceklerini *kanstlütian* lara izhar edebilmişti: fert istiklaliyet hareketini ancak tecerrütte bulabilirdi. Binaenaleyh *devlet* bu tecerrüt halindeki insana muhafızlık yapacaktır. Ferdin hürriyetini muhafaza etmek endişesiyle fimaabat her türlü birliklerin, ve bilhassa, profesyonel cemiyetlerin teşekkülüne mani olacaktır. Bu iki temayülü, liberal doktrin, ekonomik sahadada nerettiğini görüyoruz. Devletin vezaifini *intizamamme* hususatına diğer cihetten menafii hususiye sahasında tehaddüs düp iktisat kanunlarının her hangi bir müdahaleden azade olarak icrayhükûm etmesinin lâzım geldiği mesailde, sıkı bir bitaraflık muhafazaetmelidir. Şuhalde iktisadî sadaha, fert yeğane aktör olarak kalıyor. Grupların vücudünün ortadan kalkması ve devletin elini çekmesi neticesi olarak anın lehine azamî hürriyet şeraiti tehassül eder. Boyle bir telâkkide necihetin hem mücmel ve hem ifratkâa olduğunda bugün ittifak vardır. Evvelemirde *devlet* tabiatı eşyadan mütevellit zaruret karşısında, er geç memleketin iktisadî hayatına, bir sureti fealanede müdahale etmekden geri kalmadı. Bu mudahalenin en acil sebeblerinden birisi, kendisinin ortadan kaldırdığı içtimai grupların yokluğudur. Bu grupların kusurları ne olursa olsun *eski repin* de teavün, basiret ve tahsiluterbiye ilahonkesiyonlarını ifa ediyorlardı. Bunun için ferdî fealiyeti tehattî eden her tezebbüsü ister istemez fimaabr *devlet* in tekab-

bul etmesi icap ediyordu. Diğer taraftan sinai terakkıyat ile beraber şömendüfer gibi teşii ve işledilmesi zecir iktidarının istimaline mütevakıf olan te'ebbü'at meydana çıktı; bu te'ebbü'satı bizzat ifa etmese bile onlara yardım olması için, *devletin* nasıl hareket ettiğinin izahı mevzuumuzun haricindedir.

XX inci asrın bidayetinde (ve o zamandan beri bu hareketin ne kadar arttığı malûdur) *devletin* munhasıran siyasi bir uzviyet olmaktan çıkarak, en mütenevvi hizmet ammelere idare eden bir müdür kisvesini giydiği görülür.

İctimai noktai nazardan tekâmül daha az mahsus değildi. Bugün pek bedihi bir hakikattir ki yalnız çalışma hürriyeti işçinin menfaatlarını kafi derecede tahti muhafazaya alamıyor. Konstituant kararnamesi her fımabaat, şekilde, bütün mesleki teşkilâtı men'i etmekle işçi sınıfının, onları kollananlar tarafından, istismarını mucip olacak bir vaziyet ihdas ediyordu. Bir kaç sene sorada maşinismın inkişafı, Avropada, sinai modren şeklin idhal etmekle patronlar tarafından işcilere kabul ettirilen şeraitin pek sui istimalkârane, ve hatta maruf anketlerin verdiği malûmata göre, pek gayri insani olmuştur.

Mugayiri insaf olan bu hal, sındika hukukunun tanınması hususunda gayri kabili mukavemet bir hareketin hudusuna sebep oldu. Bütün mukavemetlere ragmen bu hak 1870 ila 1890 arasında, sureti umumiyede, devletler tarafından tanındı.

Bu suretle sunuf mücadelatı tekrar başlıyor ve fımabat teşkilat muntazam olduğu mertebede mücadele şiddetli oluyor. Kırk sene müddetle büsuretle « profesyonel münasebetlerde vakit vakit müsellaah suluhlerle kat edilmiş bir hususi harp halinin, memlekette sureti umumiyede ihtilâlkârane bir hali [1] hükûmferma olduğu görüldü. İki fırkası, bütün cemiliği temsil eden *liberal devlet* istinkâfında devam etti ve eyi, kötü intizamı ammi temin etmekle iktifa etti.

[1] Hauriou Précis élémentaire de droit constitutionnel, 1925 P 280

Zahiri bir siyasi nizam ile örtülen bu ictimai anarşi içinde sindikalist hareket doğuyur. Aynı meslek erbabının sindika halinde birleşmelerine matuf olan bu tabii temayül, hakkında her şey söylendi; bu temayül git gide büyüyen bir hareket halinde olarak milli ve beynelmilel kuvvetli teşkilât meydana getirdi. (Amorphes) teşekkelsüz kitleleri müteazî bir hale koyan bu hareket, pek haklı olarak, zamanımızın en karakteristik bir vakası olarak görüldü.

İctimai temamiyeti husule getiren böyle bir hareket derin bir takım istihâlâtı vücade getirmekten hali kalamazdı. (İslahatçı, olsun ihtilalçı, olsun) sindikalizmin nazariyatçıları cერი manfaat mülahazasıyla hiç çekinmiyorlar; ya müterakkî islahat ile ve yahut şiddetli tekallübat ile, hepsi, cemiyetin umumî bir değişikliğini istiyorlar. Meslekî manfaatlerini müdafaa zımında ictimai sınıfların kendiliklerinden taazzi etmeleri manzarası, nekadaz az umumî bir şekil irae ederse etsin, efkâra tebdil şekil etmi, idarî teşkilât esasına müsteniden vukubulan eski vatandaş zümreleşmesi yerine içcileri meslekî esasa müsteniden müstahsilleri bir araya toplayan yeni bir zümreleşmeğe terki mevki edeceği zihabını verir. Bu bir «ikame»dir yoksa bir inzımam değil... yeni *devlet* in iktidar için değil, çalışmak için taazzi etmesi lâzımdır. Buna binaen sindikatistlerin muzaaf taarruzlarını görüyoruz : Birincisi ve en göze çarpanı *devlet* e karşı olanıdır. Hühûmsüz kalan *siyasi devlet* islahı yerine *iktisadi devlet* istilahını ikame etmelidir. Saint - Simon un bir fikrine göre insanların idaresi usulunu servetin idaresi usulu takip etmesi lâzımdır. Sindika bu istihaleyi vücade getirecek en mükemmel vasıtaadır, o sunuf mücadelesinin ruhunu teşkil eden sınıf şuurunun inkişaf edeceği bir muhittir. Onun bu istihalattan istifade etmesi de lâzımdır : *siyasi devletin* ortadan kalkması merkezi iktidarın, idarî hudutların, müratebinin değişmesini mucip olacaktır, onların yerine yalnız bir şey payidar olacaktır az, çok bir takım rabıtalarla merbut bir federasyon ki onda esasî hücreyi teşkil eden sindika, profesyonun, meslekin, kanununu yapı-

caktır. Buistihsalâtın ne şekilde olacağı haizi ehemmiyet değildir. Bu hususta en ziyade umumî grev tavsiye olunuyor. Fakat ekstermist, mufrit olan islahatçılar da, ekseriya iddia olunduğunun hilafına olarak, mütarekkî islahatı ret etmiyorlar.

İkinci taarruz daha mahfi olmakla beraber daha az hakîki değildir, hürriyeti şahsiyeye karşı yapılmıştır. Devlet rejiminin münferit bir halde iktisadî bir servitüt altına koyması itibarile mahzurlu idisede her vatandaşa geniş bir siyasi hürriyet teminine gayret etmişti, ferdin hukukuna *riayet* demokratik kanunların sabit bir endişesini teşkileder. Halbuki sindikalizm bu temayüle karşı gayet vazih bir aksölameldir. Onun nazariyatçılarına göre ferdin bizatihi bir mevcüdiyeti yoktur, onun ancak bir grupun azası olması sıfatile bir mevcüdiyeti vardır. Zümre zihniyeti, bizatihi, cemiliğin mütesanît azasına, geniş bir serbestii hareket birkmağa hasımdır. Sindikalist hareketin inkişafı binnetice, bir acırlık bir ananenin ahlak ve temayülatımıza kattığı ferdiyetçi pirensiplerle, karşılaşmasını zarurî kılıyordu. «Sindika bir hürriyetler birliği değildir, onda iştirak halinde görülen hürriyetler değildir, menfaatlardır, mümâsîl menfaatlar... 1» Sindika hukuku ile ferdi hukukun tearuzu tatbiki hayatta görülmüştür ki bu (mis al'index ve boycott) vasıtalarının tatbikile şeditli bir hal alır. Hükâmın sindikaya mensup olanlardan bazılarının fili hakkında hürriyetler pirensiplerine göre hüküm vermek isterken mes'elenin meslekî tesanût noktainazarından muhakeme ve kararaltına alınması talebi karşısında takdirde gösterdikleri ihtiraz ve tereddüt malumdur. [2]

Devletin bu muzaaf temayüle karşı hareketi sureti umumiyede tamamilen tedafui olmuştur. Devletin bu seyirci vaziyetinden çıkması için harbten soraki devreyi temyiz eden, sarahaten siyasi maksada müstenit umumî grevlerin yapılması lâzım geldi. Fransa amele teşkilâtını uslulandırmak için bir kanun vaz ederken, diğer

[1] M. Leroy ; op. cit, p, 80

[2] Hauriou, droit constitutionnet 9 edit 1919, p 421

tarafından konfederasyonlar hakkında kanuna muhalif hareket maddesinden dolayı takibat hakkında ahkâm koyarken, diğer devletlerden bir çoğu (1915-1916, Norveç, Almanya 1918-1923, Avusturya 1919, Avusturalya, 1920) kanunlarla suluh ve tahkim üsüllerinin islahına sarfı gayret ediyorlardı. Fakat hiç bir memlekette hakikaten organik bir islahâ dair bir teşebbüs görülmemiştir. Devlet içtimâî kuvvetlerin tekrar zümreleşmesi ve istihsalin hukukî bir teşkilât altına girmesine müteveccih hareketin tarzı inkışafını takip etmektedir, ancak biliyoruz ki bir cihetten demokratik devletin mabihülvücudü olan ferdî hürriyeti feda etmeksizin buna uyabilmesi mümkün değildir. Böyle bir *devlet* te sindikalizm, bilhassa kendi faaliyetlerine germi verebilmek için hudutların haricinde beynelmilel sınıf ittifakları aktederek mesnetler temin etmekte, git gide temsil olunamaz bir mütehammir madde halini almıştır. Diğer cihetten cereyan bertaraf edilmeyecek derecede kudretlidir. Binaenaleyh tek, tük yapılan kanunlarla hareketin bastırılması istenecğine arkasından yürünüyor, halli matlup mes'ele olduğu gibi duruyor. İşte faşist hükûmet, hususî ahvalden istifade ederek bu meseleyi intaç etmek istemiştir.

I

İtalyan islahatının vecheleri ve prensipleri

Sulhun akdini velyeden senelerde İtalya, tarihinin en müzepzep devrelerinden birisini geçirmiştir. Toprağının tabii menabii itibarile fakirliği, nüfusunun tezayüt ve tekasüfü, galip bile olursa, bir harbin daima tevliedttiği sefalet, tefrikaya düşen içtimâî kuvvetler karşısında hükûmet kuvvetlerinin gösterdiği asabiyet, bütün bu esbap, içtimâî korkulu bir buhranın vukua geleceğini gösteriyordu.

Birinci Teşrin 1922 de faşistlik Roma üzerine yaptığı yürüyüşten sonra iktidarı eline alınca vaziyet alt üst oldu. Bu-

rada mizani takdire koymayacağımız usullerle intizamı iade ettikten sora millî sindikalizm teşmiye olunacak olan yeni bir şekil sindikalizmin sahai hakikata çıkmasına teşebbüsetti. Vehlei ulâda musemmasının munakızı görülen bu tabir, faşist hükûmetin vasi bir içtimai teşkilât altında, yeniden hayat bulan *devletin* nüfuzu âlisile pek münkeşif bir sindikalist teşkilâtını te'lif etmek için bulduğu cüretkâr formulu icmalen ifade eder.

Faşistlik anladı ki İtalyada, işçilikçe zengin ve fakat sermaye ve tabii menabii itibarile fakir olan bir memlekette, halli matlup mes'ele servetin inkısamı mes'elesi olmaktan ziyade istihsalı tezyit mes'elesidir [1]

Binaenaleyh istihdaf olunan gayeyi görebilen ve vasıtalara malik olan kuvvetli bir hükûmetin idaresi altında istihsalâtı çoğaltmak bütün millî kuvvetlerini teveccüh edeceği, *hedef* bu olacaktır. Fakat istihsal kuvvetlerin zümreleştirmek, onların fiillerini hem aheng kılmak hususunda sindikalist kuvvetten daha faal bir kuvvet var mıdır? faşist hükûmetindeki hususiyeti sindikanın muasır hayattan ne derecede canlı bir kuvvet olduğunu, onun inzibatî faziletini anlamış olması, ve o kuvveti en mütehar bir tehakküm vzsitası olarak kullanmak üzere bu kuvveti kanallize etmeğe düşünmüş olmasıdır.

[1] Servetler ve kudretli vaziyetlerin başka milletlere muhassas olduğu bir alemi muvazenede İtalyan proleteryası patronların hissetti ve hırsından ziyade İtalyan milletin, rakip diğer memleketlere nispetle şeraitçe bulunduğu daha aşağı vaziyetten daha ziyade zahmet çekmektedir. Binaenaleyh beynelmilel sindikalizmin manası olmadığı bir memleket varsa bu muhakkakki İtalya dır. Halbuki, aksine olarak, mantık onu icap ettirirki İtalyada sunuf ve içtimai gruplar arasında muhalefet esbaba hakim olan bir tesanüdün sebep ve illetini, bütün grupları ve sunufu, her makuleden insanları, hulâsa istikbalına doğru safi harp halinde bir ordu gibi yürüyecek olan fakir bir milletin bütün sınıflarını birleştiren bir tesanüden vücudu teyit ve tasdik olunabilmek için millî bir sindikalizm olmalıdır. .

Rapport de M. Rocco, garde des Sceaux à la chambre des députés. (La Reforme syndicale en Italie, P. 56).

Binaenaleyh sindika ile ferdin hürriyeti aralındaki esaslı mübayanetin ne ehemmiyeti var? Millî terbiyenin aleti olan sindika, siyasî zecirin tasavvur edemediği bir gayeye, ictimai kuvvetleri zabtu rapt altına almağa yarayacaktır. Bu suretle eski sindikalisme zıt olarak, italyan sindikalistliğinin gayesi kendisinde mündemiç değildir. Onun için çizilen gaye kenbisiinden hariçtir, ve onu tehatti eder: İtalyan iktidarının inkişafında Faşist hareketinin esasında bulduğumuz temelli mülahaza budur, sindika islahatının prensip ve vechelerinin zevabıtı esasiyesinin ve müstakbel inkişafının nüvesi bu mülahazaya ibtina eder.

Zaten, mantıkan, her şey bu islahattan islihraç olunur, temeli milliyet fikridir: Faşist doktrinne, göre âlemin hudutlarını aşan ve bir menfaat iştiraki nıticsesi olarak birbirlerine bağılı ictimai sunufa ayrılmış değildir, tarih gösteriyorki, alem, daimî surette rekabet ve cidal halinde olan milletlere ayrılmıştır. Bu fikir milletin bir şeyniyet olduğunu inkârla beynelmilel tesanüt esasına ibtina ettirmek istemesi itibarile hatalı olan beynelmilel sosyalistlik telakkisile bir gider. Binaenaleyh bir millet dahilinde sunuf arasındaki münasebetlerle kanunların birer menbai ihtilaf ve cidal olmamalı içine onların millî menfaati herkesin menfaati üstünde tutan, makul bir teşkilat dahilinde bir iştiraki ifade etmelidir. İşte yeni iş dñs turu (Charte du Travail) nun her şeyden evvel teyit etmek istediğı prensip budur. 1 inci madde diyorki: « İtalyan milleti, kendisini terkip eden, tek olarak ve ya topluluk halinde, fertlerinkine nispetle hayati gayeleri ve kudreti temadileri itibarile fâik fiil vasıtalarına malik bir uzviyettir. [1]

[1] Görölüyorki milleti bu suretle anlayışı Duguit nin millet realitesini anlayışına nispetle daha ileride görölüyor. Duguit'nin anladığı gibi (op. cit 11, p. 14) millet *devlet* vakasının tehaddüs ettiğı, yani idare edenlerle idare olunanlar farkının husule geldiğı muhit değildir. İş dñs turu milletin bir şahıs olduğunu idda edecek derecede ileri gitmemekle beraber, onun *bir uzviyet*, yani hareket eden, kendisinde birlik temayülü bulunan bir hayati madde bulunan hakkı ve külli bir varlık olduğunu teyitediyor. Bu telâkki altında Millet, hukuki vaziyeti tekaddüm

Fakat bir millet hakikî mevcudiyetini ancak bir *devlet* rejiminde tehakuk ettirebilir. Ohalde *devleti* yeniden inşa etmelidir, ki bir asırlık liberalism anın nüfuzunu ufaltmıştı. Devlet hakikaten hâkim olmalıdır, ve faşistlik tarihî vazifesini bunda görüyor, devlet her şeyin fevkinde, nazım bir varlık.. hülâsa faşist devlet Duguitnın 1908 de bahs ettiği « yek ahenk teşkilât » halinde memleketin bütün mevcut kuvvetlerini bir birbirine bağliyerek onları millî iktidarın inkişafına en müsait olan gayele tevcih eden bir *devlet* .. Ancak böyle bir devlet Milletin vahdetini hakikaten tarsin edebilmek kabiliyetini haiz olabilir. Yine *düstur* un 1 inci maddesi teyit ediyor. « O (millet) siyasi ve iktisadî bir manevî vahdet olup faşist devlet dahilinde mevcudiyeti hakikiyesini tamamen bulmuştur. »

M. Mussolini nin bizzat « rejim totaliter » diye adlandırdığı rejimin esaslı formülü budur. Yani bu rejimde (faşistlik) devletin (comprehensive), cami, fealiyeti bütün millî kuvvetlerin hakikaten mecmuundan ibarettir.

Faşist devletin iştiğalatının ilk safını bütün istihsal kuvvetlerin nizam ve tertibi teşkil ediyor. Liberal devletin iktisadî sahadan kefiyedemesi, bu bitaraflığı, muasır hayatta devletlerin siyaseti ekseriya beynelmilel rekabetlerle teayün ettiğine göre, manasız bir hareket olur. Bu noktai nazardan tertip ve intizamın millî planda mevkii olmak lâzımdır. 2^{inci} madde de diyorki : « milli noktai nazardan istihsalin terekübü (complete) tek bir mahiyet arz eder, objektiflerinde de bir esas vardır : mustahsillerin refahı ve milli kudretin inkişafıdır ».

Buna binaen Faşist devlet, liberal devlet zittina olarak, sindikalist harekete biğane kalamaz, fakat sermaye ile amelin mü-

eder ictimai bir varlıktır, hukukun eşiginde bulunur ve *devlet* in döğmasile hukukî teşehküs husule geldiği mertebede hukukî sahaya girmiş olur. Binaenaleyh yaşayan her şey *ipso facto* hukukî sahaya ithal edilemez, bunun delili muahedlerle kendilerine hukukî teminat tanınmayan bir çok millî akalliyetlerdir. (Michoud, personnalité morale, 2^{em} edi, 1924

nasebetleri meselesini ele alırken istihşalâtı idare, teksif ve tezyit edebilecek mahiyette organik bir sindikalismi tatbik edecektir. Burada bir iltibasa mehal kalmamak için şuna işaret edelim ki *faşist devlet* istihşalâta bizzat mudahale etmek niyetinde değildir *liberal devlet* gibi o da hiç olmazsa sureti umumiyede bizzat mustahsil olmak istemiyor *dusturun* 7 inci maddesinde şu kaideyi koyuyor : « Korporatif *devlet*, istihşal sahasında teşebbüsü şahsiyi milletin menfaati için en ciddi vasıta olarak mulahaza etmektedir » ve 9 uncu madde diyor ki : « İktisadî istihşalata mudahale, ancak teşebbüsü şahsinin mefkut olduğu veya nakafi olduğu veyahut ta *devlet* in siyasi menfaatlari icap ettirdiği ahvalda caizdir ». Hulasa *dustur* ile vaz olunan prensipe göre istihşal sahasında, *devlet* sunî hiç bir vasıta ihdas etmek niyetinde olmadığı gibi iktisadî veya siyasi zaruretler icap ettirmedikçe de bu hususta hiç bir teşebbüse girişmek niyetinde de değildir. Yalnız *liberal devlet* ten farklı olarak iktisadî kanunlardan doğan istihşal kuvvetlerine karşı alakasızlık göstermiyecektir. Bu canlı kuvvetleri oldukları gibi alarak teşkilât altına koyacak ve onları idare edecektir.

Gaye, budur vasıta da işte : bütün istihşal kuvvetlerini devlet kadrosuna ithal etmek suretile onu itmam etmek, devlet müesseseleri derecesinde meslekî birlikler tesis etmek, vatandaşları zümreleştiren idarî taksimat muratebesi komün, departıman provins ortadan kalkıncaya kadar sahalari itibarile mutehalif ve supl, sindika, federasyon, ve korparasiyonlara munkasım olarak mustahsilleri zümreleştiren meslekî yeni bir teşkilât ile tezauf edecektir. Bu yeni teşkilât korporasiyonlar nezaretine marbut olarak bu suretile *siyasi devletin* faikiyeti teyut edecektir. İşte *korporatif devlet* yani milletin sindika esası, ve on beş büyük meslekî konfederasiyon esasine göre teşkilât altına girmesi bu suretile meydana çıkıyor. Bu teşkilât vasıtasile *devlet* bütün millî istihşalâtı tanzim ve inkişaf ettirebilecektir.

İmdi böyle bir teşkilâtın ihtiyatla istimali icap ediyordu, zira o, muzaaf bir muhatara doğurabilecek mahiyette idi, bir

tarafından devleti nizam için, hatta devlet kadrosu dahilinde korkunç bir fesat unsuru ithal etmek tehlikesini arz ediyor, diğer cihetten strüktürü tekâmül ettirmekle ictimai sunuf teşkilâtı ve onlar arasındaki ihtilâfatı daha şedit bir hale koymak ihtimaline binaen endi-eyi mucip olurdu.

İkinci muhatara daha büyüktü, filhakika birincisi hakiki olmaktan ziyade zahirî idi. Devlet rejimi nizam, disiplin altına alınan, sıkı bir kontrole tabi bir sindikalisme karşı, hiç şüphesiz kennisini müdafaa edebilecek tedabiri alabilir, halbuki her türlü kuyut ve tabiyetten azade olarak inkişaf eden bir sindikalist hareketten korkmağa her noktadan mahat vardır; bu noktadan, ileride göreceğimiz veçhile faşist hükümet tarafından meslekî teşkilâta vaziyet edilmesi, her türlü te'minatı verecek mahiyettedir. En ziyade korkulacak cihel, patronlar sınıfları ile amele sunufu arasındaki zıddiyetin, yeni teşkilât sayesinde, onları, milleti ikiye ayıracak surette, bir mücadeleye sevketmemesi idi.

Faşist hükümet tehlikeyi gördü. Zaten azasından bazıları Sorelin sunuf mücadelesi mefhumunu, demagojiekler kadar mıtıkleri de gizleyebilir. sade dindeki hiciv amiz fikiri yiden militan sindikalistlerdendir.

Hükümet te, kör bir ihtiras içinde olan sunuf mücadelesinin istihsalâtın mukadderatı ile vesve-elenmiyeceğini ve bu halin memleketin harabîsini mucip olacağını mülâhaza etti. Buna binaen tehlikenin önüne geçmek için sunufun, *Zaruri iştiraki* ni düşündü ve bu prensibe tebaan i-lahatının iki esasî hükmünü istihraç etti. 3 Nisan 1926 tarihli kanunun 13 üncü maddesi meslekî ihtilafatı fasl için bir mahkeme tesis ediyor, 18 inci madde feinatanlak-ut ve grev suretile tatili eşgali men ediyor.

İştirak.., pek alâ fekat ne esas üzerine? zira bunun için, yalnız, millî istihsalâtın tezyidi bu *iştiraki* zarurî kıtlar demek kâfi değildir. Menfaatları ap açık zıt ve bir asırdan beri alenî

mücadele halinde olan sunufun itilâfı, gayesi kabil olduğu kadar kısa bir zamanda içtimaî teşkelâtı yeni esaslar üzerine kurmaktan ibaret olan, ihtilâlcı sindikalistlik altında kabil olamazdı. Diğer cihetten *Faşist devlet, Liberal devlet* in iktisadî fealiyet karşısındaki seyirci hali redederek halli matlup içtimaî mese'lede üzerine millî sindikalizmin vechelerini tayin eden müspet bir doktrin koymasaydı bu iştirâk kabil olamazdı. M. Mussolini doktrini müteaddit defa izah etti ve faşisti sindikaların mazmununu onunla meşbudur: sarıh olarak sosiyalisliğe zittir.

Faşistlik kapitalistlik rejimini bir vakıa olarak kabul ediyor mülkiyeti ilga etmeği düşünmesi şöyle dursun, sermayenin içtimaî ve tarihî vazifesini teslim eder. Vakıa şimdiki inkisamı servet esasının istikbalda da hiç bir tekamül geçirmegeceğini idia edecek derecede ileri gitmiyor fakat, muasır kapitalismi, nispetin yeni, büyük sanayin doğurduğu, bir içtimaî sistem olduğunu ve buna binaen asırlarca olmazsa bile bir çok senelik bir mevcudiyeti alacağına kâildir. Buna binaen fşistlik bu *Paradoxe* u tehakuk ettirmeği sarfıcaht ediyor: burjua devleti ortadan kaldırmak istiyor, diğer taraftan da burjuaziye millî bir sindika terbiyesi altında eski te'ebbüs ve istihsal fonksiyonunda idame ittirmek maksadını takip ediyor. Buna binaen madamki onda, sosyalist doktrinlerinde olduğu gibi, mülkiyetin şimdiki şeklinin yakında ilgası mevzu'u bahis değildir en muvafık tedbir bu realiteden azamî istifade temin etmektir: sermaye ve say istihsalin yekdiğerinin mutemimi iki unsuru olup aralarında tevazünün tehakkuku zarurî dir. İşte dustunun 4 üncü maddesinde bu pirenşip teyit ve tasdik olunuyor: «Kollektik say mukavelesinde istihsalin muhtelif amilleri arasında tesanüdün mu'ahhas ifadesi olan patron ile amelenin zıt menfaatlarını telif ve onların istihsalin menafii aliyesinetabiyette dir»

Grupları tanzim, sınıflar arasında tevazünü temin ve her şeyin fevkinde olarak cemilliğin (collectivité) umumî veche-i istikameti ni tayin edecek olan ziyadesile mantikî ve makul olan bu teş-

kkulî ahkâmda fertten bahs olunmadığı nazarı dikkatı celp e²iyor. Bütün bir halkın istihsalını tanzime dair olan bu muazzam eserde filhakıka fert hesaba katılmıyor, daha doğrusu ona az yer verilmiştir, Hurriyeti tehlikede kaldığı için, belki bu muazzam fakat korkunç abidenin kurulmasına muhalefet edecektir İtalya dusturu nun mutavvel 30 maddesinde vatandaş hakkında sindikalıstlığın ittiba ettiği bir ananeye tevfikân bir kelime yoktur; fert, ziraatçı amele, mustahdem veya umumî bir tabır altında, mustahsil diye mürekkep anılıyor. İster istemez milli istihsal uzviyetine ithal edilen, ister istemez kendisi dahi pek kuvvetli bir müratebeye tabi olan meslekî grupunun çerçives ne ithal edilen mustahsil, bütün mevcudiyetile istihsalin infkışaine muzaharet etmek mecburiyetinde dir dustur un 2inci maddesi «say her şeklinde: fikrî sinâî ve ameli.., ictimâî bir vazife dir.» diyor

Şimdiye kadar ahlak sahasında olan bir perensibin hukuk sahasına geçmesi hayalata mahal bırakmıyor. Çalışma mecburiytinee karşı ivaz olarak ferde ne vat ediliyor? 2inci madde diyorki refah ve millî gururun tatmini... bazıları bunun kafi olmadığı hükminde bulunacaktır.

Filhakıka ferdî huriyet hakkında bu nakafî teminat cüret karlığının mantik ve realistliğinin nazara çarpmaması kabil değildir. O te kilatin temelli kusuru dur ve hiç şübhesiz zaif tasrafidir.. Bu etüdümüzde, bâzı mertebi teşrihatta bulunarak islahatın doğurdugu mesleki teşkilatı mesleki ihtilafata dair nizamnemede, grupların siyâsî temsili mes'elerini tetkik ettiğimiz vakit, zikri geçen mühtelif mumeyizeleri bulduk.

II

Meslekî teşkilât

Meslekî teşkilât merkeziyet esasına iptina eden bir telâkki ile müratebe esasını tesise matuf pek kuvvetli bir endişe altında doğmuşdur.

A — Temelini sındıka teşkil eder. Fakat sair mıntakalarda tanınan sındıkalarından pek farklı bir sındıka.. Birinci derecede haiz ehemmiyet olan bu meslekî teşkilâtı temyize medar hutut ikidir: 1 — Kaideten bu arganizyasyon serbesttir, faşist devlet sındikat hürriyetine açıkçasına karşı gelmek istemedi, sındıka azalarının, kendi şeraiti terciheye ve münasebetlerine göre zümrelemekle serbest bırakıyor. Fakat şahsiyeti hukukiyeyi vermediği resmi bir tanıma muamelesine tabi tutuyor. Ve bunun içinde bir takım şeraiti teminiye vardır. Bu kaydın vechi cevazıda tanınan sındıkanın hakikî bir hizmeti amme müessesesi olarak birinci derecede haiz ehemmiyet olarak ifa edeceği roldur. Tanınmayan sındikalar ise filî bir cemiyet olmak sıfatile, hukukî ehliyetin mahrum olarak zabitanın nezareti altında olarak idamei mevcudiyet ederler.

2 — İkinci farika ki İtalyan ıslahatının en mühimi budur. her makule patron ve amele için muayyen bir iktisadî daire için resmen tanınan *bir sındıka* vardır. Muayyen bir mıntıkada aynı meslekten müteaddit sındıkların mevcudiyeti, izalesi lazım anarşık bir telâkkının eseridir. Orta tarihte bugün gördüğümüz yeknesık ve makul kanunî teşkilâtı yoktu, mahaza zamanımızda komün fonksiyonlarının, muayyen bir daire dahilinde müteaddit belediyeler tarafından ifası kabul olınmaz. Aynı veçhile hukuku amme organı olan tek bir sındıkanın bir mesleke mensup olan bütün azaları, sındıkaya dahil olan olmayan bütün müstahsilleri, resmen temsil etmesi mantıki değildir? Orijinal ve elâstikî bir formül ki sındıka teşkili hususunda ki mutlak hakkı ile mecburiyet altında sındıkaya girmenin mahzurlarını bertaraf ediyor.

B — Tanın sındikalar yegâne iptidai hücreler (Celüle) olacaklar ve, ister patronlarınkiler olsun, ister ameleninkiler olsun *federasyon*, hatta *konfederasyon* halinde birleşmek *ihliyarına* (ihtiyarına diyoruz çünkü faşist devletince, bütün teşkilâtın tabii surette, kendiliklerinden vücut bulması ve kendi müdahalesinin

ancak, tanzimkâr olması matluptur) malik olacaklardır. Bu birlikler muhtelit dairelerde icrayı faaliyet eden ve yahut bir zinaat dahilinde müstebit mahiyette olan sindikaları bir araya toplayarak bu suretle sindikalar faaliyetinin enine, boyuna inkişafını tahakkuk ettirebileceklerdir. Federasyonlar ve konfederasyonlar sindikaların tanındığı şekilde tanınır, onlar gibi de her cins istihsal için, yegâne te'ekkül dır.

C — Gerek patron ve gerek amele birlikleriyle mütevazı olarak işlahat meyanında patron ile amele cemiyetlerini yekdiğerine bağlayarak bu surette onları müşterek bir murakabeye tabi olmasını temin eden milli mahiyette merkez irtibat organlarının ihtası münderiştir:

Korparasiyonlar Korparasiyonlar da alâkadar grupların muhtar iradesile vücut bulur. Devletin yalnız resmen tasdik etmesi filile işe mudahalesi vardır. *Düstur* un 9 uncu maddesi diyor ki « Korparasiyonlar, istihsal kuvvetlerinin tek bir teşkilâtı olup taallük ettiği husustaki menafii tamamen temsil eder. Bu tamamı temsile binaen istihsaldeki menafii milletin menafii olması dolayisile, Korparasiyonlar, kanunen *Devlet* uzuvları olarak tanınmışlardır. »

D — Bir topluluk halinde ve sıkı bir muratebe altıda murtabıt bulunan bu teşkilât, derecei ahirede, umumî intizamı temin ve devlet namına emir veren, korporasyonlar nezaretine bağlıdır.

*
* *

Gördüğümüz veçhile *Düstur* devlet uzvu vazâifini yalnız korporasyonlara vermiştir. Ancak bu, zahiri dir. Devlet teşkilâtına ithal olunan yalnız muratebe değildir, iktisadi bütün bir teşkilât olduğu gibi devlet kadrolarına bir mütemim olarak ithal edilerek faşist devletin yeni ve zatî kadrosu vücade getirildi. Bir cihetten bu yeni müessiseler verilen hukuku amme vezaifine diğer cihetten

devletin onlara üzerine tamamille vaziyet etmesine bakılınca vazihan istihraç olunacak fiki budur.

A — Evvel emirde yeni meslekî teşkilâtın varî salâhiyetleri olup onların bazıları gayet ehemmiyetli hukuku amme salâhiyetleridir:

Evvelâ, tanınmış olan patron ve amele sindika ve federasyonlar, *dustur* un 11 inci maddesi mesleke mensup - hatta teşkilâta dahil olmayanlar için bile - bütün esnafça kanunen riayeti mecburî, ve ferdî say mukavelâtına esas olmak üzere, kollektif mukaveleler statüsü ahkâmını tespit etmekle mükelleftirlar. Bununla faşist hükûmetin muhtelif Avrupa devletlerinin (ezcümle Fransada 25 Mart 1919 kanunu) liberal prensiplerle mebu olan kavanini adidesi, ahkâmınca kollektif mukavele ahkâmının yalnız kollektif mukaveleyi imza eden gruplara dahil olan patron ve ameleyi mukayet addetmelerinin, kollektif mukavele müessesesini ehemiyetten düürdüğünü tamamille anladığını gösteriyor. Mezkûr kanunlar, bu suretle sindikaya dahil olmayan patronlar lehine pek imtiyazlı bir vaziyet ihtas etmiş oliyordu: Meselâ amelelere muayyen bir ücret vermek mecburiyeti yalnız sindikaya dahil olan patronlar içindi, bu vaziyet onları rekabet sahasında gayri müsait bir vaziyette bırakıyordu. İtalya ıslahatı bu mahzuru bertaraf ediyor. Bu hususta cesurane sindikalisttir. Filhakika bu ıslahatta patron ve ameleler için tek olarak tanınan sindikalar tarafından aktolunan kollektif mukaveleler bütün meslek mensubini için riayeti mecburî olacaklardır. Tek olarak tanınan sindika bütün meslekin kanunî mümesilidir ve meslekin umumî menfaati mesailinde karar alan, ve diğer taraf sindika ile mutabık kalarak, meslekî kanununda temsil olunan meslek dahilinde say şeraitini cümle için aynıtarzda kanunî salâhiyeti tespit eden odur.

İkinci mertebede devletin şimdiye kadar munhasıran siyasi şekilde ve zahmetle ifa ettiği bir takım vezaifi kuvvetli teşkilâtı malik olan bu meslekî birleklere devir edeceğini görüyoruz. Bunlardan ilk safta bulunanları; teavun ve meslekî terbiyedir. Filhakika her fert mustahsil sıfatile zarureten tanınmış olan

bir birliğin faaliyeti sahasına girer. İşte teavun vezaifini, birliğe dahil olmuş bulunun bulunmasını, meslekdaşlara karşı organları vasitasile ifa edecek olan bu birliklerdir. Teknik tedrisat işlerini tanzim veya ona muzaharet ederek meslekdaşların eyi yetişmelerini temin edecek olan da odur. Sigorta ve tahsilü terbiye *dustur* un 24 üncü maddesinin gayet vasi bir içtimai rölle muteallik olarak ihtiva ettiği başlıca iki evastir : « İşcide, daima daha fazla olarak, teknik kabiliyeti ve manevi kıymeti yükseltmek... »

Nihayet kavanın ve nizamatça patron ve amele mecalis ve teşkilâtında bulunacak mümessillerin intihabı salâhiyeti ahkâm kanuniyeye tevfikân teşekkül eden sindikalara aittir. (1926 kanunu, madde 5 ve 6)

Fakat tek başına tanınan sindika, mühim menabii varidati olmaksızın, müteretep rolu ve bu surette kendisine teretüp edecek vazaifi ifa edemez. Diğer cihetten bu menabii varidatın yalnız kendi azası tarafından temini de doğru değildir, çünkü kendisinin teşebbüsatından bütün meslek erbabi istifide edecektir, binan aleyh bu masraflara bütün meslek erbabının iştiraki nisfete muvafıktır, nitekim komün halkından birini şahsen istifade etsin etmesin belediye tarafından tahmil edilen rusum ve tekâlîfe iştirak etmeğe mecburdur. Bînetice kanun tek sindika teşkilat altında tanınan sindika, teşkilata dahil olsun olmasın, mümessili kanunisi bulundnğu bütün meslek erbabına malî bir mükellefiet tarhi salâhiyetini vermiştir, Böyle bira hüküm, sindikaların ehliyeti hukukıyesi genişleten 1920 Fransız kanunu gibi, meslekî birliklerin kendi faaliyetlerinden daha ihtiyatkâr olmalarını intaç edecek mahiyette dir. İdaresi kendilerine tevdi olunan mamelek hiç şühpesiz ehemmiyetli olacağı için daha mutebasir harekete saî olacaklardır. 3 nisan 1926 kanununun 5inci maddesi kükmünce bu surette her sene istifa olunacak tekalifin hiç olmazsa onda biri, birliklerin girişeceği kolektif mukavelelerle mufeayin teahüdata karşı teminat akçesi olarak tahsis olunacaktır. Sindika birliklerinin hukuk ve vazaifi bunlardan ibarettir.

bir birliğin faaliyeti sahasına girer. İşte teavun vezaifini, birliğe dahil olmuş bulunun bulunmasın, meslekdaşlara karşı organları vasitasile ifa edecek olan bu birliktir. Teknik tedrisat işlerini tanzim veya ona muzaharet ederek meslekdaşların eyi yetişmelerini temin edecek olan da odur. Sigorta ve tahsilü terbiye *dustur* un 24 üncü maddesinin gayet vasi bir içtimai rölle muteallik olarak ihtiva ettiği başlıca iki evastir : « İşcide, daima daha fazla olarak, teknik kabiliyeti ve manevi kıymeti yükseltmek... »

Nihayet kavanın ve nizamatça patron ve amele mecalis ve teşkilâtında bulunacak mümessillerin intihabı salâhiyeti ahkâm kanuniyeye tevfikân teşekkül eden sindikalara aittir. (1926 kanunu, madde 5 ve 6)

Fakat tek başına tanınan sindika, mühim menabii varidati olmaksızın, müteretep rolu ve bu surette kendisine teretüp edecek vazaifi ifa edemez. Diğer cihetten bu menabii varidatın yalnız kendi azası tarafından temini de doğru değildir, çünkü kendisinin teşebbüsatından bütün meslek erbabi istifide edecektir, binan aleyh bu masraflara bütün meslek erbabının iştiraki nisfete muvafıktır, nitekim komün halkından birini şahsen istifade etsin etmesin belediye tarafından tahmil edilen rusum ve tekâlîfe iştirak etmeğe mecburdur. Bînetice kanun tek sindika teşkilat altında tanınan sindika, teşkilata dahil olsun olmasın, mümessili kanunisi bulundnğu bütün meslek erbabına malî bir mükellefiet tarhi salâhiyetini vermiştir, Böyle bira hüküm, sindikaların ehliyeti hukukıyesi genişleten 1920 Fransız kanunu gibi, meslekî birliklerin kendi faaliyetlerinden daha ihtiyatkâr olmalarını intaç edecek mahiyette dir. İdaresi kendilerine tevdi olunan mamelek hiç şühpesiz ehemmiyetli olacağı için daha mutebasir harekete saî olacaklardır. 3 nisan 1926 kanununun 5inci maddesi kükmünce bu surette her sene istifa olunacak tekalifin hiç olmazsa onda biri, birliklerin girişeceği kolektif mukavelelerle mufeayin teahüdata karşı teminat akçesi olarak tahsis olunacaktır. Sindika birliklerinin hukuk ve vazaifi bunlardan ibarettir.

Bu birliklere dair verilen izahattan anlaşılacağı vechile itliyan hayatı umumiyesinde azim bir mevki kazanıyor bu yaziyet karşısında 1926 kararnamesinin 22inci maddesinde. i; münasebati haricinde bu birliklerin azalarınınini dari, teknik, ve ticarî feebüslerine karşı onların muvafakatı olmadıkça hiç bir mudahalede bulunmiyacıklarına ve hiç bir surette ticaret yapmiyacıklarına dair, tedbirî mahivette bir hüküm dercetmisinin sebebi anlaşılır.

Korporasyonlara gelince meiyetçe daha fark ve aynı zamanda muhtelf olmaları onların hass bir takım salâhiyetleri iktisabını intkcedilmitir. Evvel emirde onlar, patronlar ile amele arasında husule gelecek bir anlaşma üzerine kollektif mukaveleler gibi meslek erbabinca riayeti mecburî ve sry şeraitine ait umumî ahkâm vazetmek salâhiyetine maliktirler: Çiraklığı tanzim ve bu maksatla riayeti mecburî dusturî ahkâm kor, lûzumu olan her yerde müstahdimler idarehanesi te'sis eder ki bu içcilerin istihdami işsizliğe müteallik bütün hnsusatin *devletin* murakabası altına girmesi demektir, Bundan korposyonlar iş kanunnnun tatbikini nezaret, teavun sandıklarını kontrol etmek içtimaî faşret müekiselerini birleştirmek ve tekamül etirmek, istihsalin daha iyi bir şekilde yapılmasına matuf teşebbüsati maddî muaventelerle teşci etmek, mükelleftirler, hülâsa onlar iotihsalin ahengini teminde faik bir rol ifa ederler.

— Bitmedi —